

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВИЩИЙ ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКРАЇНИ
“УКРАЇНСЬКА МЕДИЧНА СТОМАТОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ”
КАФЕДРА КЛІНІЧНОЇ АНАТОМІЇ І
ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ

Лекція

Хірургічна анатомія лицевого відділу ГОЛОВИ

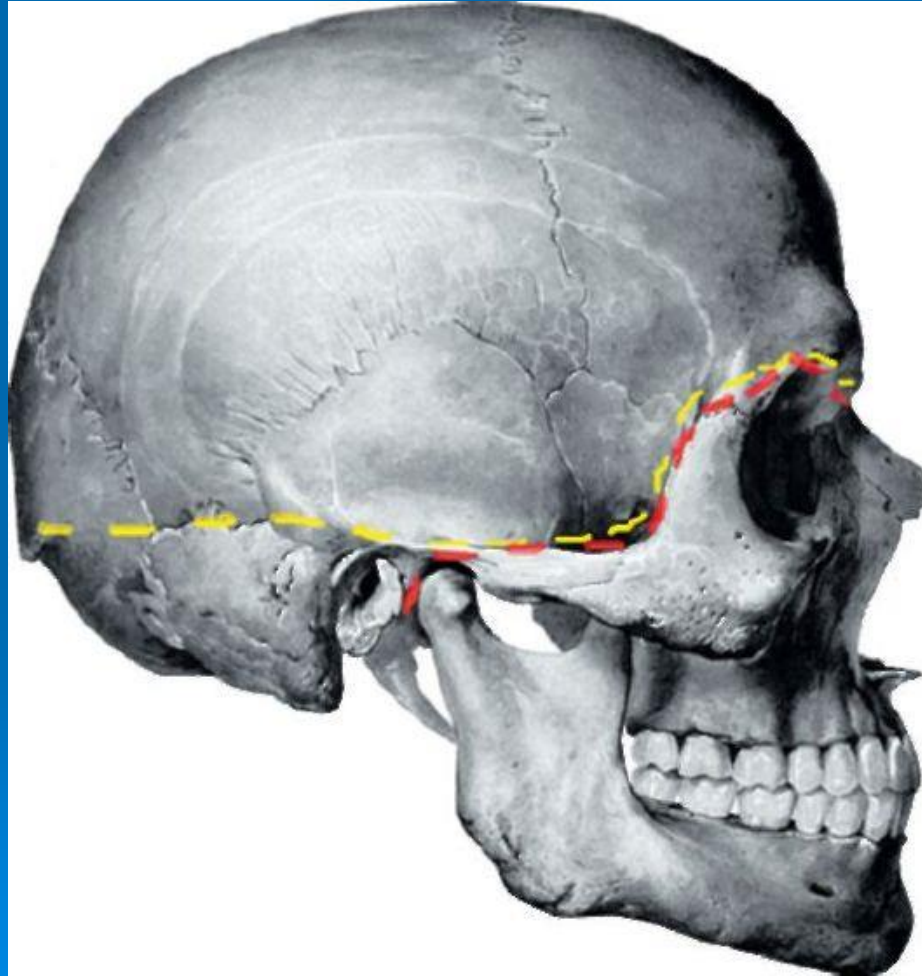
Полтава-2017

➤ План лекції

- Лицевий відділ голови: ділянки, зовнішні орієнтири, шари. Загальна характеристика кровопостачання, особливості венозної системи обличчя, іннервація.
- Бічна ділянка обличчя.
- Привушна слинна залоза.
- Глибока ділянка лиця. Клітковинні простори (скроневокрилоподібний та міжкрилоподібний).
- Приглотковий та заглотковий клітковинні простори.
- Ділянка ока.
- Порожнина носа.
- Переддвер'я і порожнина рота.
- Поняття про радикальну гайморотомію за Колдуелл-Люком.
- Принципи пластичних операцій на обличчі.

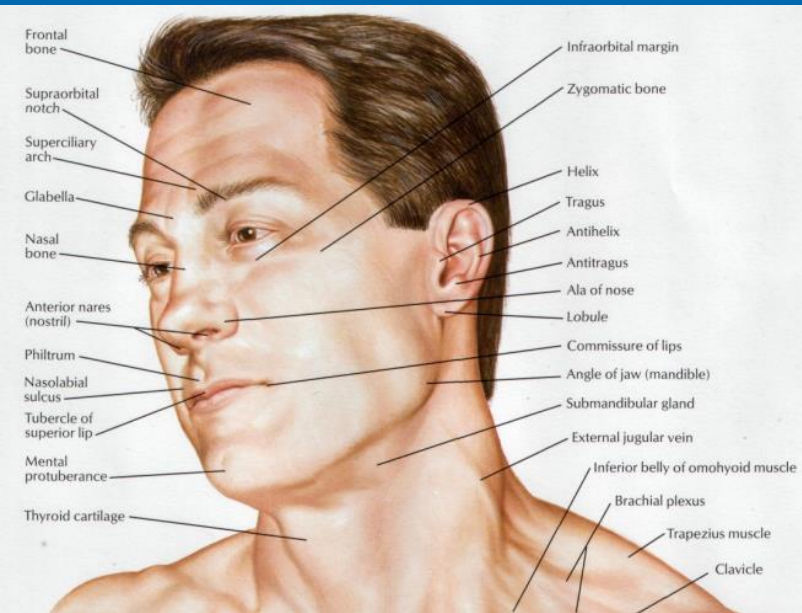
Топографічна анатомія та оперативна хірургія лицевого відділу голови

Межі, відділи та ділянки лицевого відділу голови

Межі, відділи та ділянки лицевого відділу голови

Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Ф.Неттер. – Львів: Наутилус, 2004. – 592 с.

Верхня межа лиця проходить по верхньому краю очниці, очноямковій поверхні виличної кістки і виличній дузі до зовнішнього слухового отвору.

Нижня межа проходить по гілці нижньої щелепи і її основі (basis mandibulae).

Кістковий скелет лицевого відділу черепа складається з 14 кісток. Парних кісток 6: носові, слізні, виличні, верхньощелепні, нижні носові раковини, піднебінні.

Непарні кістки: нижня щелепа і леміш (vomer).

Всі кістки лицевого черепа з'єднані між собою нерухомо. Виняток становить лише нижня щелепа, яка зчленовується зі скроневиими кістками двома скронево-нижньощелепними суглобами (articulationes temporomandibularis).

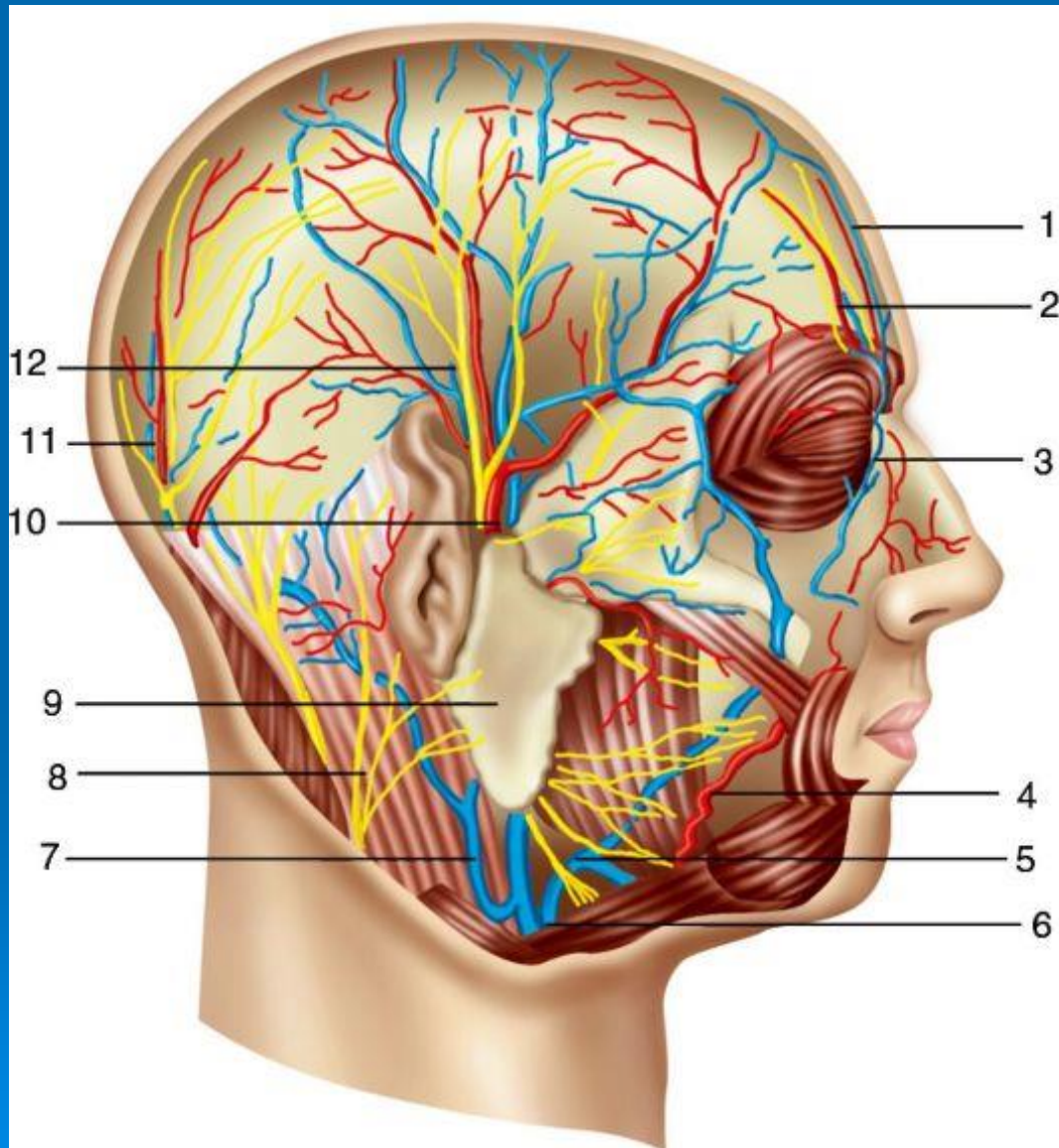
На лиці закладені рецептори зорового, нюхового та смакового аналізаторів і знаходяться початкові відділи органів травлення і дихання.

Шкіра обличчя тонка, особливо в ділянці повік. Вона має значну кількість сальних і потових залоз; еластична і пружна. У більшості ділянок лиця шкіра легко зміщується; виняток становлять спинка і крила носа, верхня повіка і вушна раковина, де жирова клітковина відсутня. Добре кровопостачання і рухливість шкіри створюють сприятливі умови для викроювання і загоєння клаптів при пластичних операціях на обличчі.

Підшкірна клітковина добре виражена, що дозволяє порівняно вільно поширюватися гематомам і гнійним процесам.

Глибше, під фасціями лиця, знаходяться м'язи, які за своїм походженням, топографо-анатомічним положенням і функціями поділяються на дві групи: **мімічні і жувальні**.

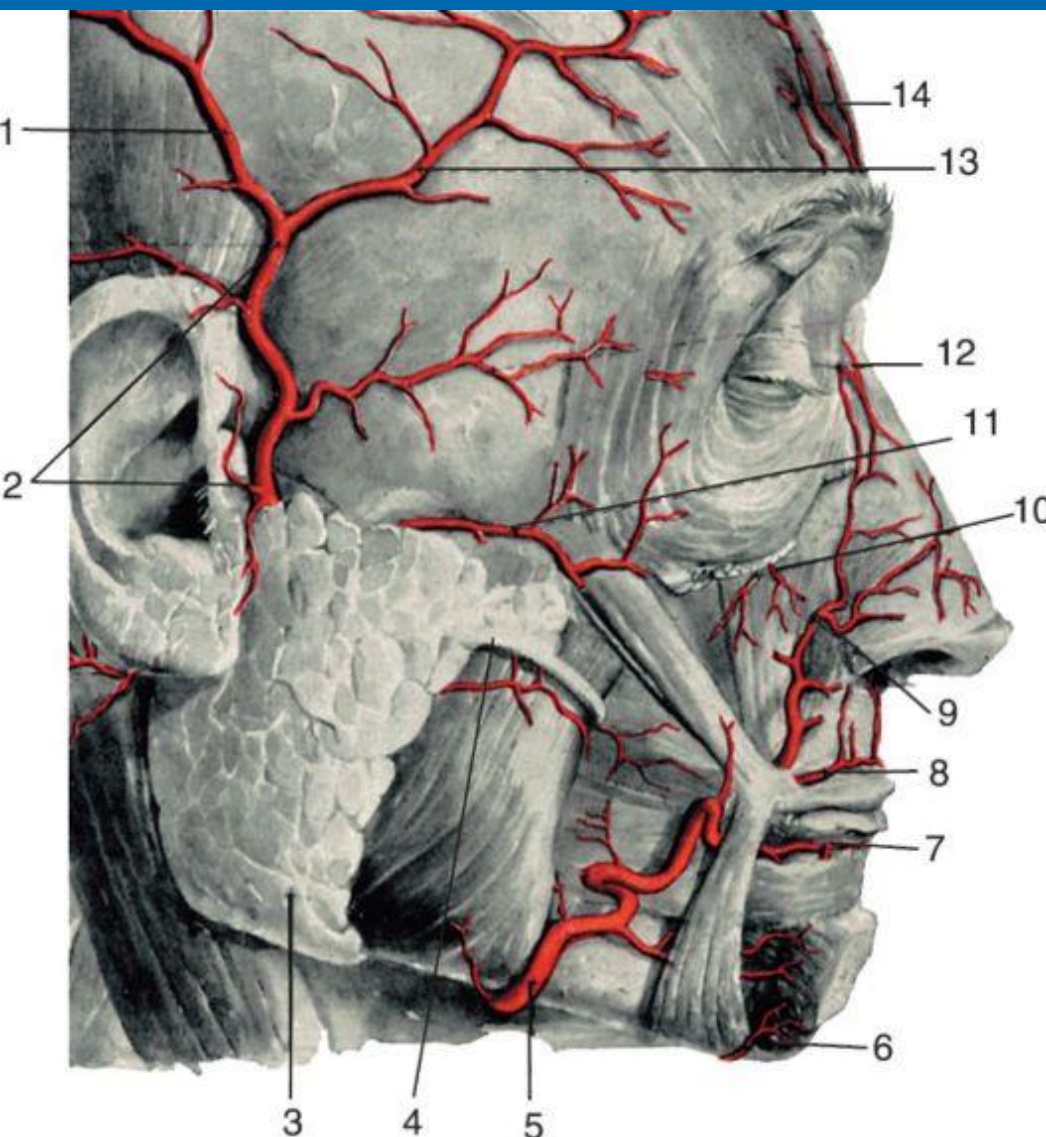
Кровообіг та іннервація лиць

- 1 - a., v., n. supratrochleares;
- 2 - a., v., n. supraorbitales;
- 3 - v. angularis;
- 4 - a. facialis;
- 5, 6 - v. facialis;
- 7 - v. retromandibularis;
- 8 - n. auricularis magnus;
- 9 - gl. parotidea;
- 10 - a., v. temporalis superficialis;
- 11 - a. et n. occipitales;
- 12 - n. auriculotemporalis

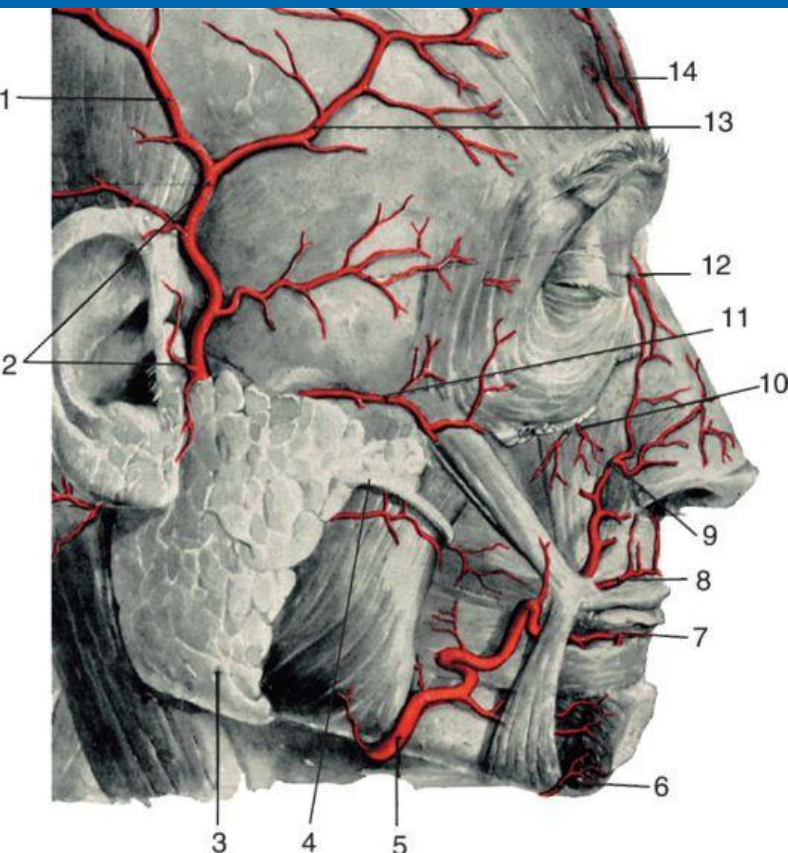

Бічний відділ лиця

- 1 - ramus parietalis a. temporalis superficialis;
- 2 - a. temporalis superficialis;
- 3 - gl. parotidea;
- 4 - ductus parotideus;
- 5 - a. facialis;
- 6 - a. submentalis;
- 7 - a. labialis inferior;
- 8 - a. labialis superior;
- 9 - a. angularis;
- 10 - a. infraorbitalis;
- 11 - a. transversa faciei;
- 12 - a. dorsalis nasi;
- 13 - ramus frontalis a. temporalis superficialis;
- 14 - a. supraorbitalis

Кровообіг бічного відділу лиця

Артеріальні судини із різних джерел утворюють численні анастомози, забезпечуючи добре кровопостачання тканин лица. Це сприяє доброму загоєнню ран на обличчі та сприятливим результатам пластичних операцій.

Основним джерелом кровопостачання лица є **зовнішня сонна артерія** (a.carotis externa), а також у кровопостачанні обличчя бере участь внутрішня сонна артерія (a.carotis interna). Обидві вони є гілками загальної сонної артерії.

Від зовнішньої сонної артерії на обличчя відходять наступні гілки:

I. Лицева артерія (a.facialis) — на обличчя виходить біля переднього краю жувального м'язу, огинаючи край нижньої щелепи. Тут її можна притиснути до щелепи для тимчасової зупинки кровотечі при пошкодженні. На своєму шляху під шкірою лица й у товщі м'яких тканин артерія робить вигини, прямуючи до кута рота і далі до внутрішнього кута ока, де від неї бере початок кінцева гілка — кутова артерія, a.angularis.

II. Поверхнева скронева артерія (a.temporalis superficialis) — кінцева гілка і безпосереднє продовження зовнішньої сонної артерії. Вона проходить у товщі привушної слинної залози і виходить під шкіру спереду від козелка вуха. Ця артерія віддає низку гілок: до привушної слинної залози (rr. parotidei), до вушної раковини (rr. auricularis anteriores), поперечну артерію лица, середню скроневу і вилично-очнуюмкову артерію.

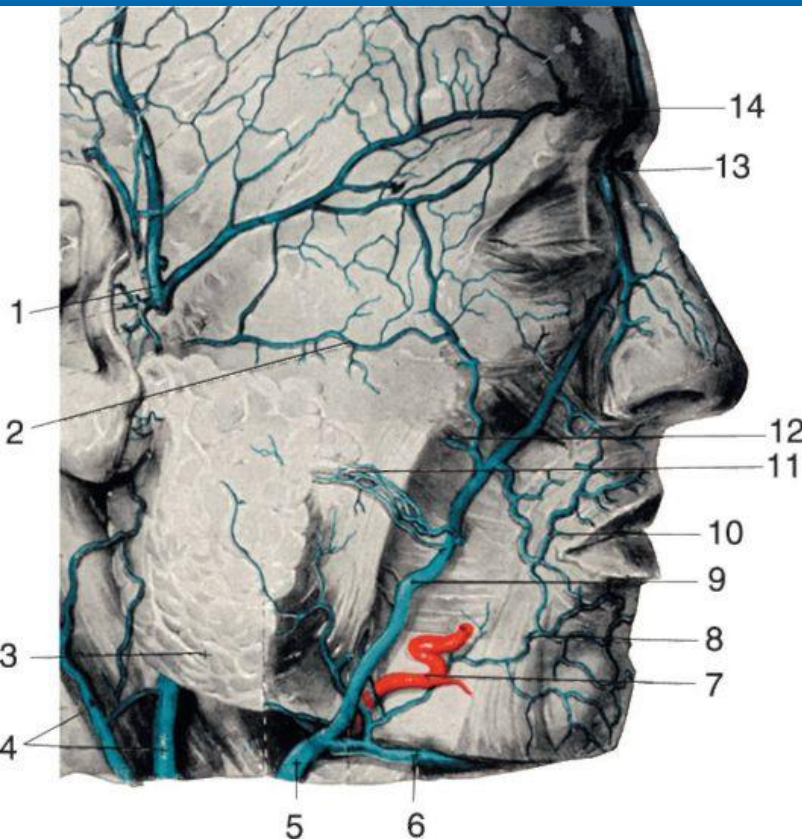
III. Верхньощелепна артерія (a.maxillaris) — забезпечує кров'ю глибокі відділи лица. Вона є другою кінцевою гілкою зовнішньої сонної артерії. Її короткий стовбур поділяють на 3 відділи: перший огинає гілку нижньої щелепи, другий проходить у драбинчасто-крилоподібному проміжку, третій проникає в крило-піднебінну ямку.

Топографическая анатомия и оперативная хирургия : учебник : в 2 т. / А.В. Николаев. - 2-е изд., испр. и доп. 2009. - Т. 1. - 384 с.

1 - ramus parietalis a. temporalis superficialis; 2 - a. temporalis superficialis; 3 - gl. parotidea; 4 - ductus parotideus; 5 - a. facialis; 6 - a. submentalis; 7 - a. labialis inferior; 8 - a. labialis superior; 9 - a. angularis; 10 - a. infraorbitalis; 11 - a. transversa faciei; 12 - a. dorsalis nasi; 13 - ramus frontalis a. temporalis superficialis; 14 - a. supraorbitalis

Кровообіг бічного відділу лиць

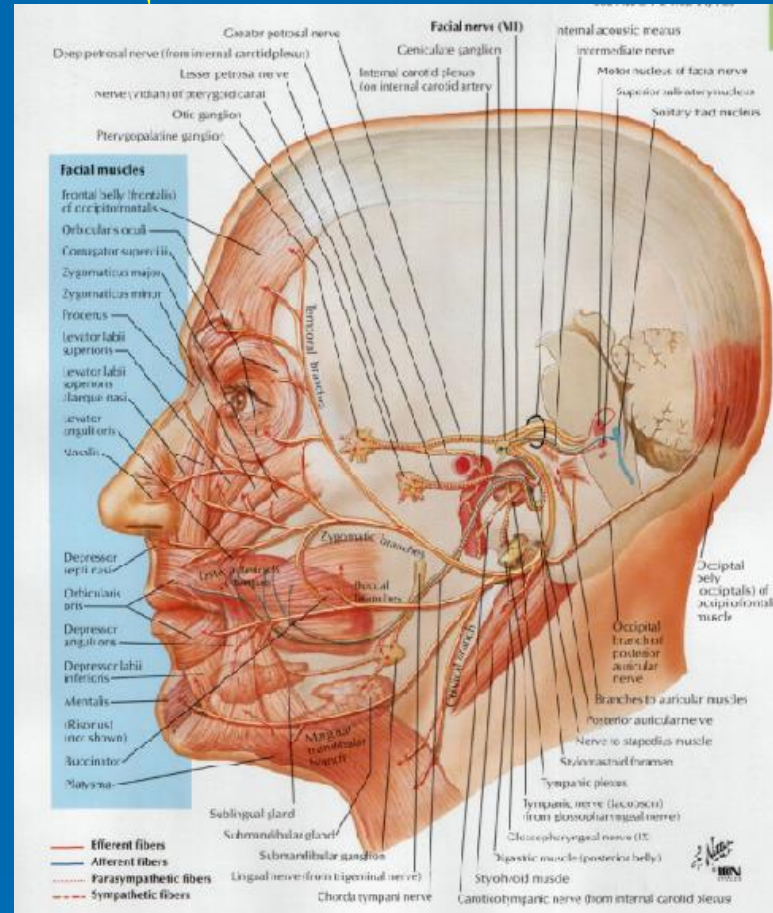
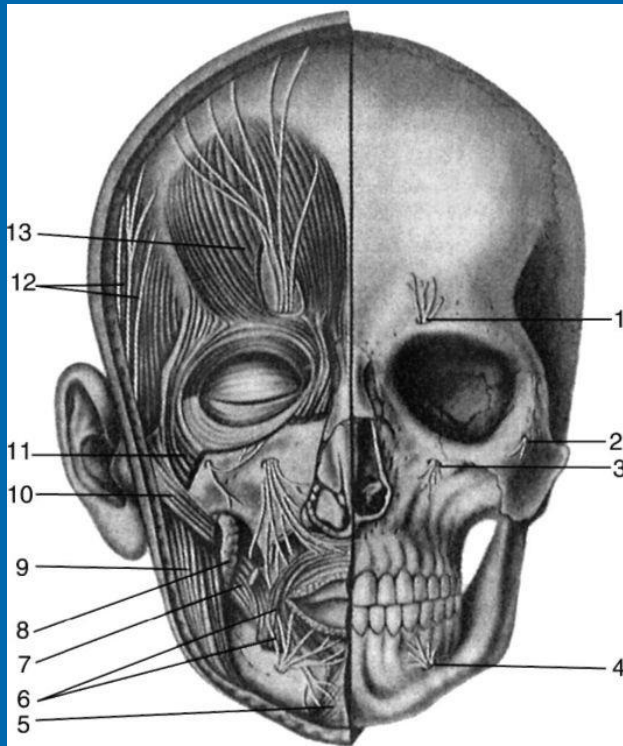
Вени лиць утворюють дві сітки: поверхневу і глибоку. Поверхневу утворюють дві вени: лицева (*v. facialis*) і занижнощелепна (*v. retromandibularis*). Лицева вена супроводжує лицеву артерію. Починається вона біля медіального кута ока як кутова (*v. angularis*), яка анастомозує з очними венами, що впадають в печеристий синус твердої мозкової оболони. У лицеву вену впадають вени, що прямують від лобової, очноямкової ділянки, носа, щік, губ і підборіддя. Занижнощелепна вена (*v. retromandibularis*) утворюється в результаті злиття декількох поверхневих скроневих і верхньощелепних вен. Вона забирає венозну кров від ділянок, котрі кровопостачаються кінцевими гілками зовнішньої сонної артерії — поверхневою скроневою і верхньощелепною артеріями. Занижнощелепна вена проходить у товщі привушної залози позаду гілки нижньої щелепи, де у неї впадають дрібні вени вушної раковини, скронево-нижньощелепного суглоба, середнього вуха, привушної залози. *V. retromandibularis* зазвичай з'єднується з лицевою веною, їхній загальний стовбур впадає у внутрішню яремну вену. Глибока венозна сітка утворена крилоподібним сплетенням (*plexus pterigoideus*), а також дрібнішими сплетеннями, розміщеними в товщі м'язів і міжм'язовій клітковині глибокої ділянки обличчя.

Глибока венозна мережа анастомозує і з поверхневими венами лиць, і з печеристим синусом твердої мозкової оболони. Це може сприяти поширенню інфекції з осередків гострих запальних процесів, що виникають на обличчі (фурункули, карбункули, абсцеси, флегмони), у *sinus cavernosus*. За звичайних умов відтік венозної крові від лиць відбувається у напрямку до внутрішньої яремної вени. У тих випадках, коли лицева вена чи її притоки тромбовані або стиснені набряклими тканинами лиць, можливий ретроградний напрям венозного відтоку, коли септичний ембол може потрапити у печеристий синус.

Топографическая анатомия и оперативная хирургия : учебник : в 2 т. / А.В. Николаев. - 2-е изд., испр. и доп. 2009. - Т. 1. - 384 с.

- 1 - *v. temporalis superficialis*; 2 - *v. transversa faciei*; 3 - *gl. parotidea*; 4 - *v. jugularis externa*;
5 - *v. facialis*; 6 - *v. submental*; 7 - *a. facialis*;
8 - *v. labialis inferior*; 9 - *v. facialis*;
10 - *v. labialis superior*; 11 - *ductus parotideus*;
12 - *ramus profundus v. facialis*;
13 - *v. angularis*; 14 - *v. supraorbitalis*

ІННЕРВАЦІЯ

Неттер Ф. Атлас анатомії людини / Ф.Неттер. – Львів: Наутілус, 2004. – 592 с.

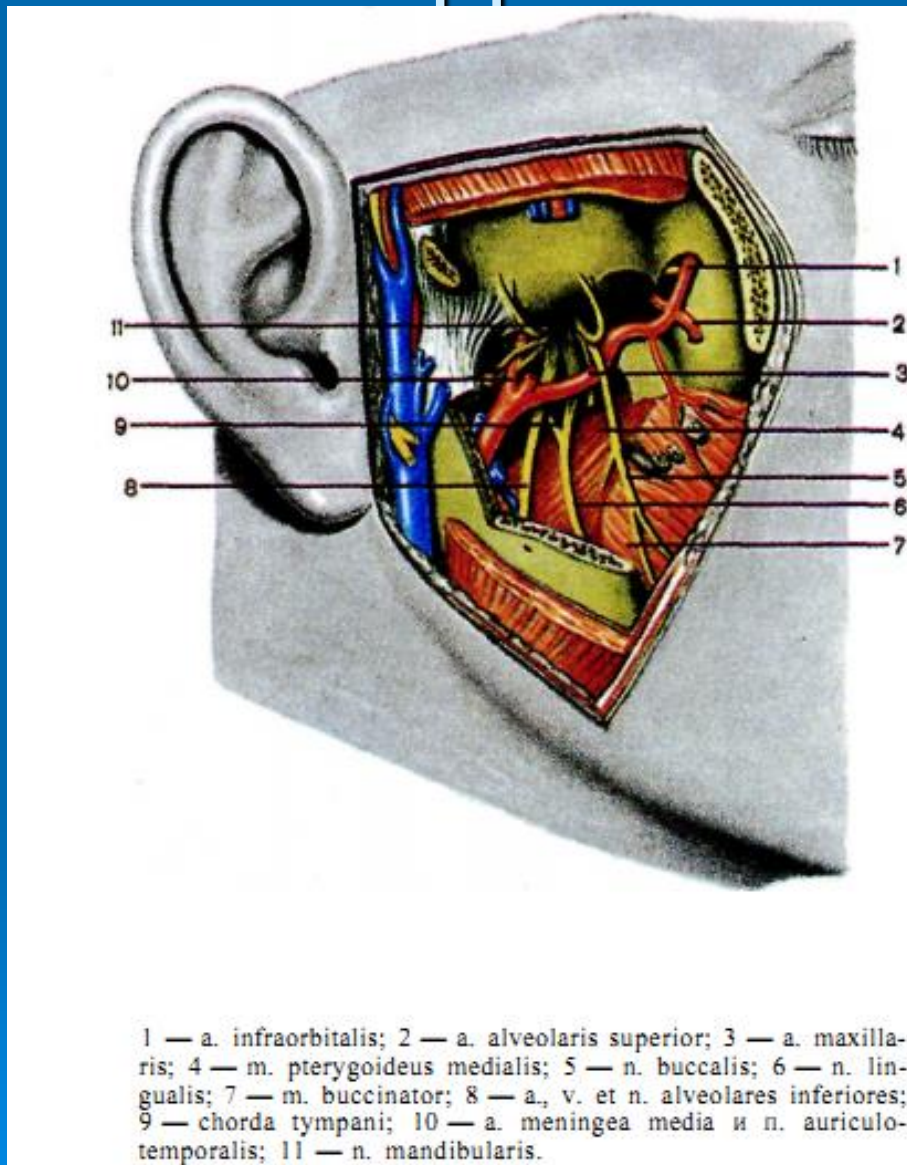
У іннервації лица беруть участь рухові і чутливі нерви.

До м'язової мускулатури лица проходять рухові нерви, які є гілками лицевого нерва (n. facialis), VII пари черепних нервів. Жувальні м'язи отримують іннервацію від третьої гілки трійчастого нерва.

Чутлива іннервація шкіри лица і слизових оболонок, в основному, здійснюється трійчастим (n. trigeminus, V пара черепних нервів), і язико-глотковим нервами, а також гілками шийного сплетення (великий вушний нерв — n. auricularis magnus).

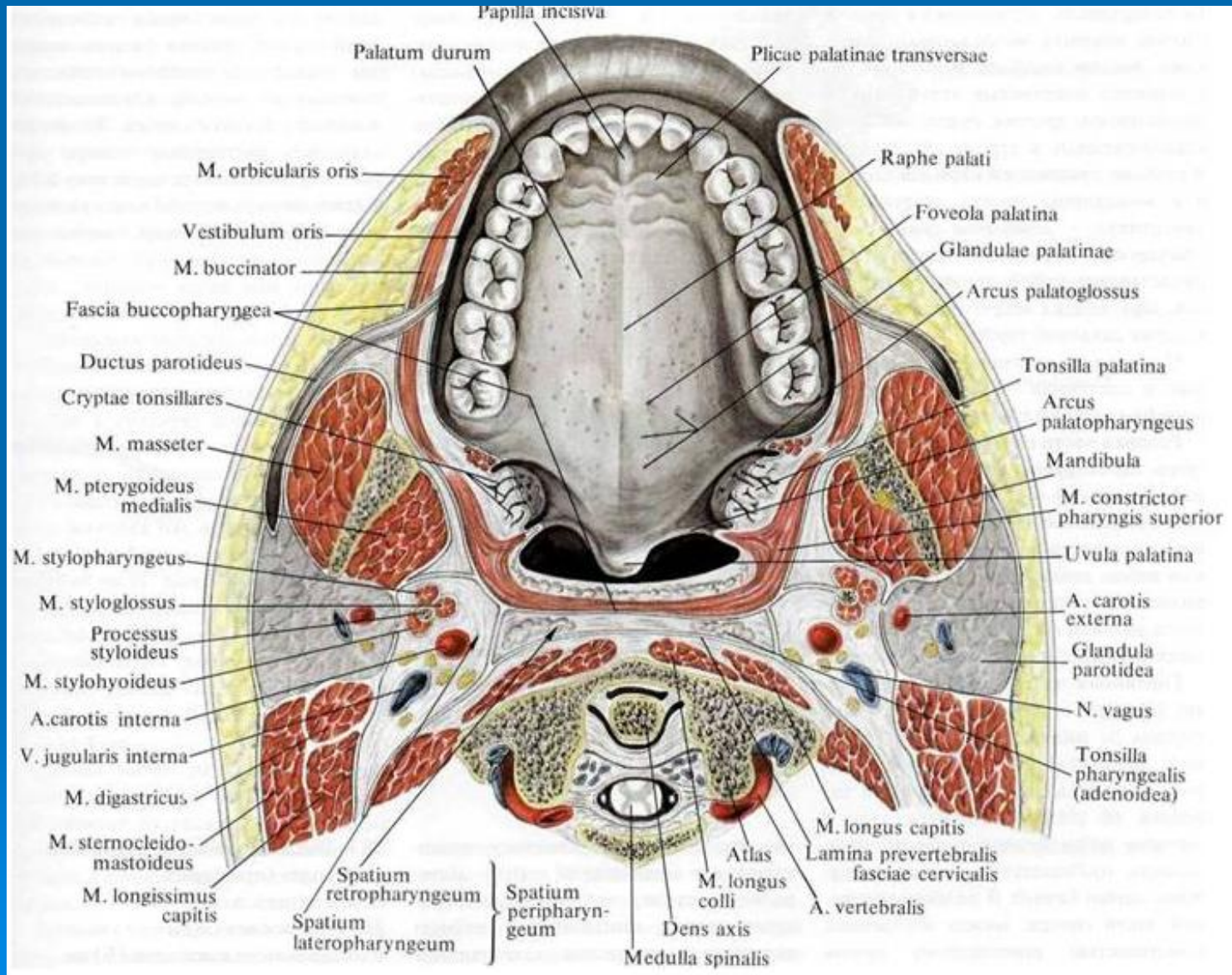

Глибока ділянка лиць

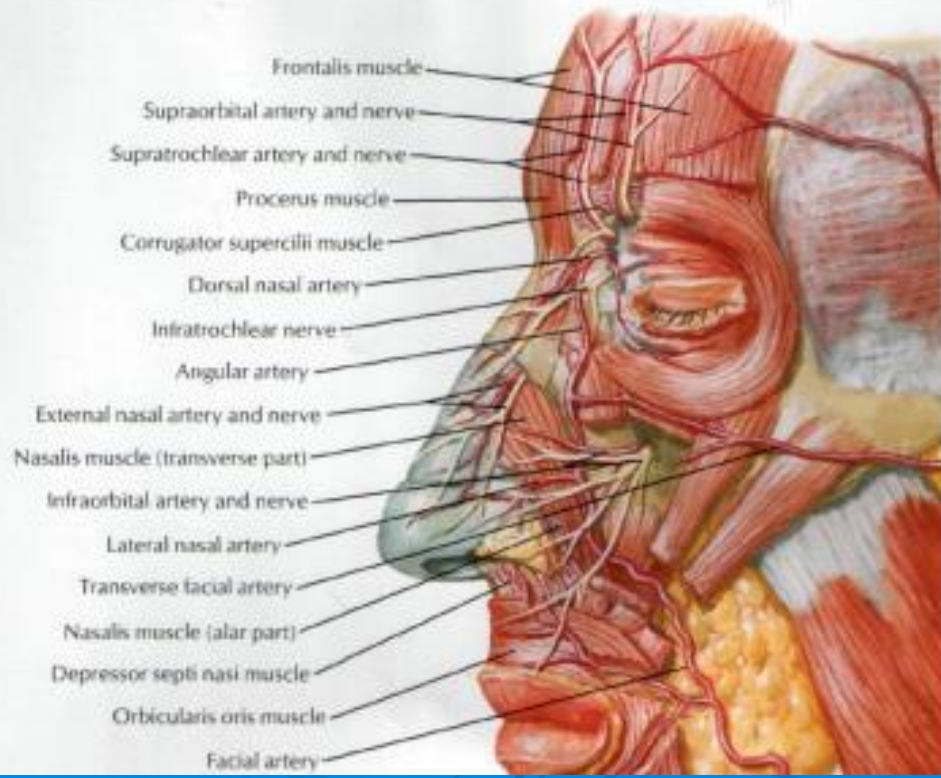
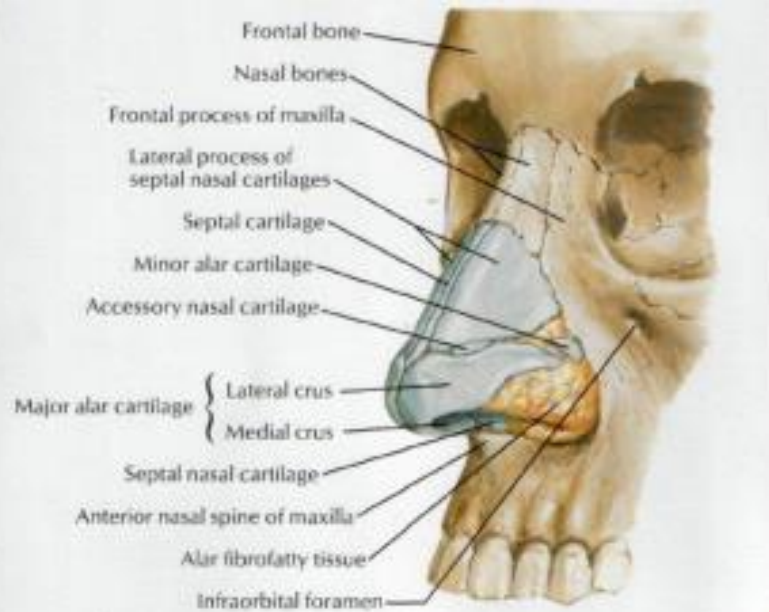

ПРИГЛОТКОВИЙ ТА ЗАГЛОТКОВИЙ ПРОСТОРИ

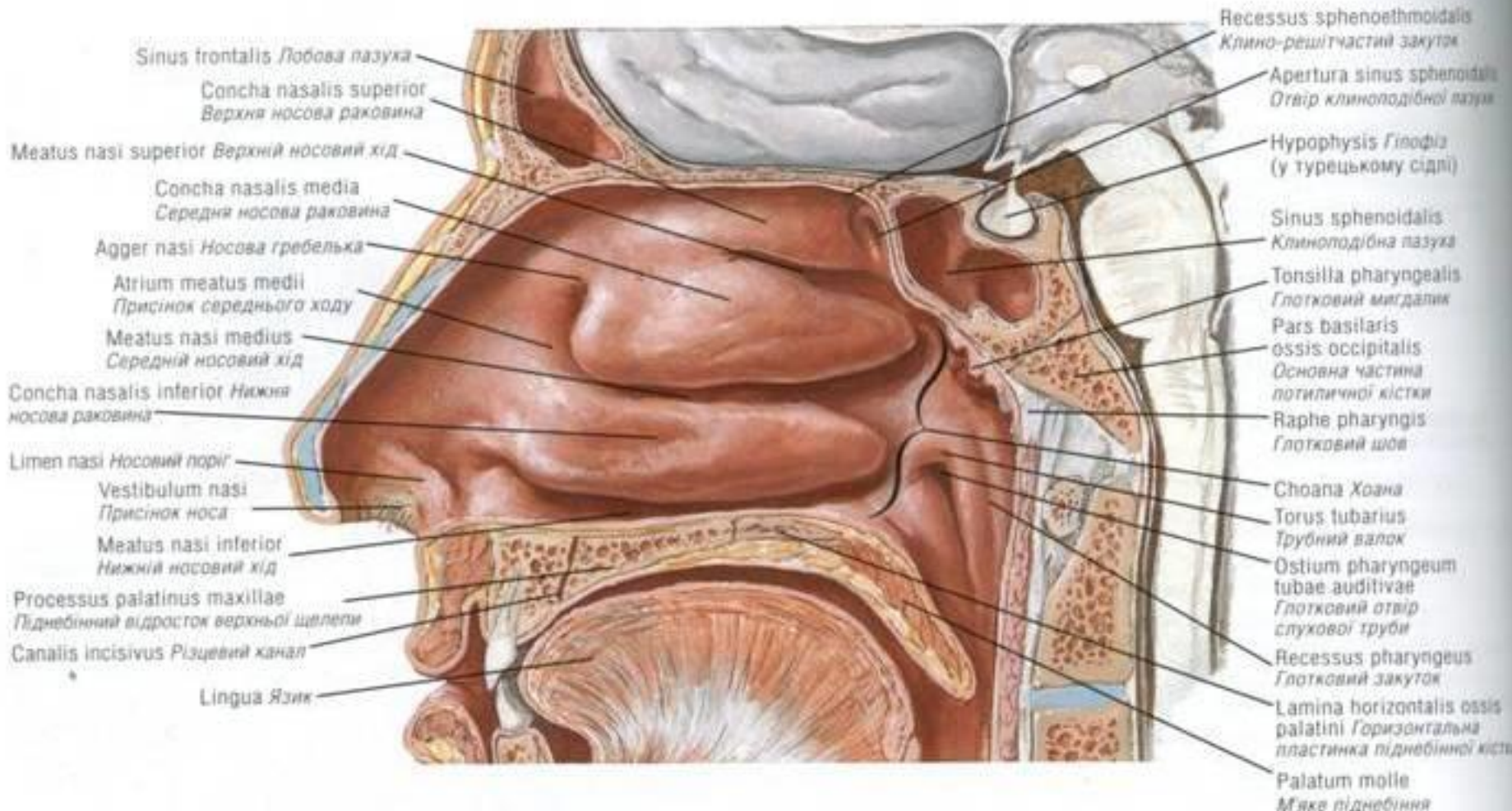
ДЛЯНКА

ОКА

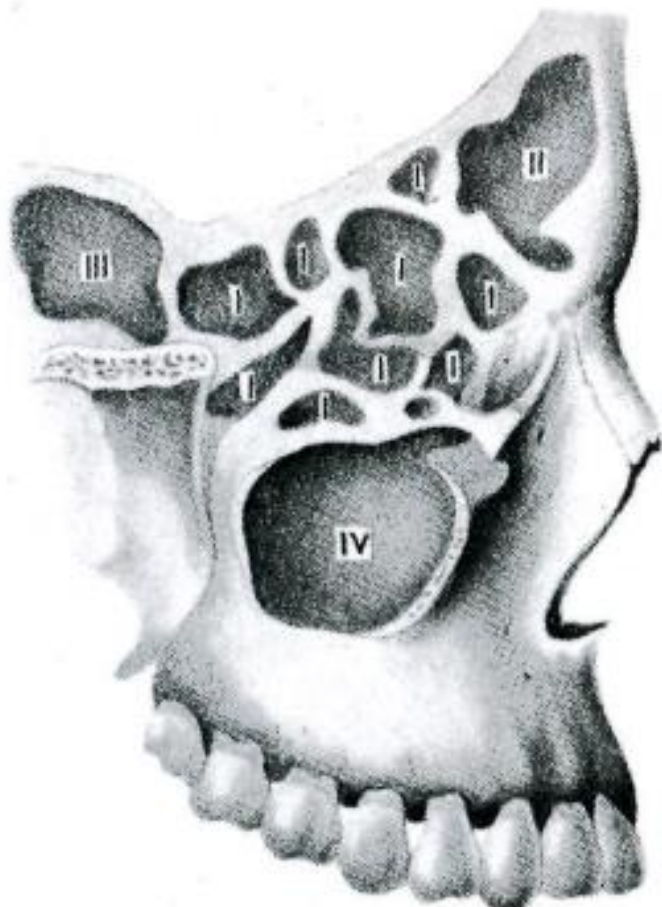

ДІЛЯНКА НОСА

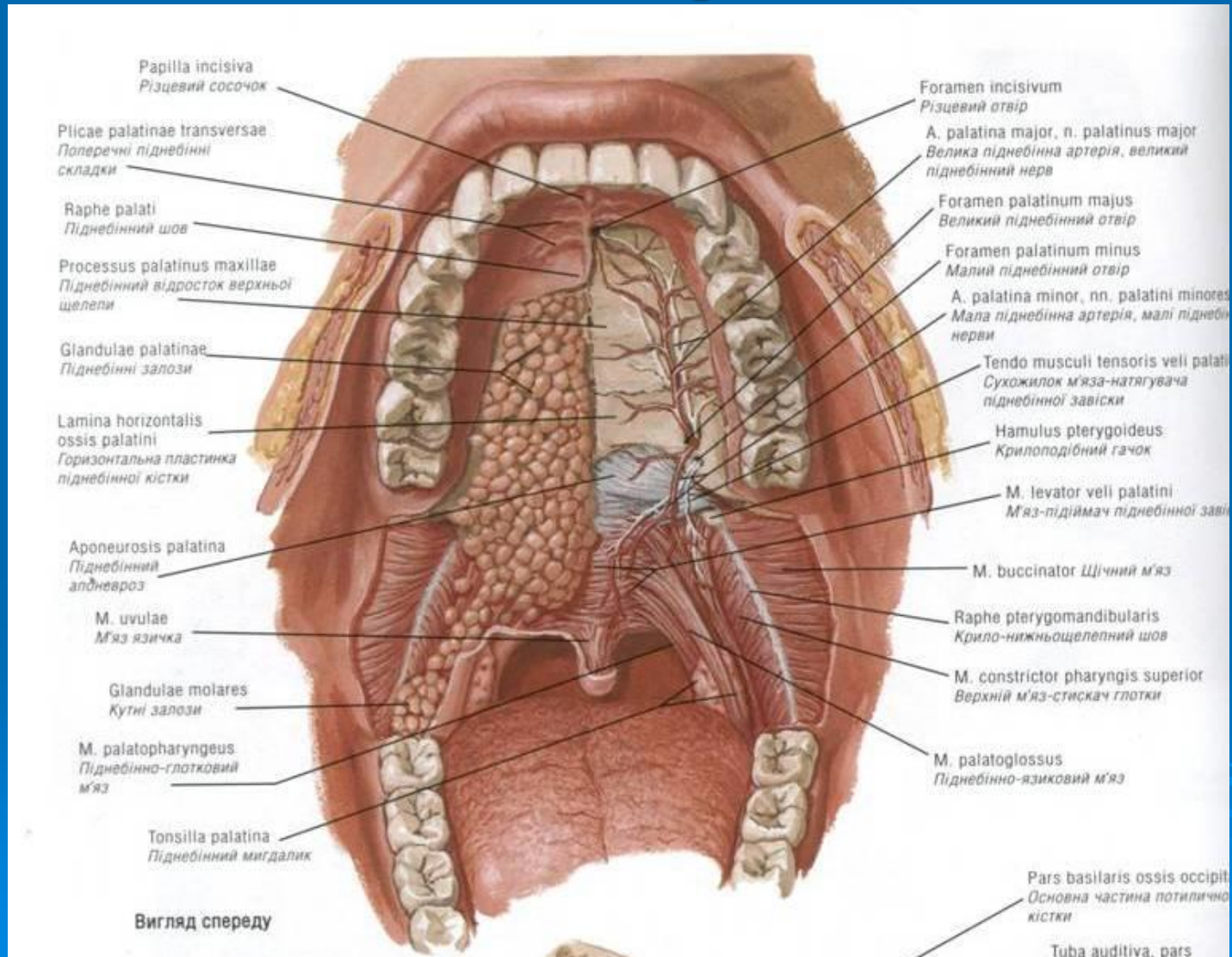

I — cellulae ethmoidales; II — sinus frontalis; III — sinus sphenoidalis; IV — sinus maxillaris.

Приносові пазухи

Ділянка рота

ГАЙМОРОТОМИЯ

Кованов В.В. Оперативная хирургия и топографическая анатомия /
В.В.Кованов. — М.: Медицина, 1978.

ФРОНТОТОМИЯ

Література

- **Оперативна хірургія і топографічна анатомія; за ред. М.С.Скрипнікова. — К.: Вища школа, 2000. — С. 8-36.**
- **Оперативна хірургія і топографічна анатомія; за ред. М.П.Ковальського. — К.: Медицина, 2010. — С. 9-45.**
- **Кованов В.В. Оперативная хирургия и топографическая анатомия / В.В.Кованов. — М.: Медицина, 1978. — С. 215-226.**
- **Оперативная хирургия и топографическая анатомия; под ред. Островерхова Г.Е. — Ростов-на-Дону, 1998. — С. 3-66.**
- **Елизаровский С.И. Оперативная хирургия и топографическая анатомия / С.И.Елизаровский, Р.Н.Калашников. — М., 1979.**
- **Вишневский А.В. Местное обезболивание по методу ползучего инфильтрата / Вишневский А.В. — М., 1956.**
- **Матюшин И.Ф. Введение в курс оперативной хирургии и топографической анатомии / И.Ф.Матюшин. — Горький, 1976.**
- **Томашук И.П. Руководство по оперативной технике для начинающих хирургов / И.П.Томашук, И.И.Томашук. — К.: Из-во Европейского университета, 2001. — 860 с.**
- **Оперативна хірургія і топографічна анатомія; за ред. К.І.Кульчицького. — К.: Вища школа, 1994. — 464 с.**

СПАСИБІ

ЗА УВАГУ!

